

Meseország vándorai

Széles, kacskaringós utak szabdalják Meseország földjét, s bizony csak a legelszántabb vándorok vágnak neki ezeknek az utaknak. Tarisznyájukat telirakják kincsekkel – ki játékkal, ki mesével, mások képekkel vagy dallamokkal – , és elviszik oda, ahol épp az ő kincseikre van szükség ahhoz, hogy megmelegedjék az emberek szíve körül valami.

A Vojtina Bábszínházba is érkezett nemrégiben két vándor: Csík János muzsikálni, Bassola Richárd pedig játszani jött hozzánk...

CSÍK JÁNOS

Egy fázós tavaszi estén hazafelé baktattam, és libabőrös, borzongó hangulatban dudorásztam egy dalt. Nem sokkal azelőtt a Csík Zenekar koncertjén ültem sokadmagammal: tiszta, erős, igaz zene szólalt meg a színpadon, átjárta testünket-lelkünket-szívünket. Utána az utcán sétálva arra gondoltam: bárcsak én is tanultam volna muzsikálni valaha!

Aztán pár nap múlva találkozhattam Csík Jánossal, a Csík Zenekar névadójával és vezetőjével. Beszélgettünk kicsit, és mivel a hangjegyek leírásáról meg olvasásáról azért van némi sejtelmem, most megpróbálom kottába foglalni zeneszerzőnk életének fontosabb hangjegyeit.

Legyen az előadásmód **andante**, vagyis mérsékelt tempóban!

Violinkulcs

Ezt a jelzést a fa- és rézfúvósok mellett a hegedűsök használják leginkább. Csík János hangszere a hegedű, egészen pontosan ő a Hegedűs Ember, aki sok-sok évvel ezelőtt Kecskeméten Rumi László rendező

bábjátékának címszereplő muzsikusa lett. *A Hegedűs Ember története* 2003-ban a Vojtina Bábszínház Játszószínházában került ismét a gyerekek közelébe, itt már Kálmán Péter, „Cucás” húzta a vonót. (Csík János és „utódja” mellesleg már a katonaság óta ismerik egymást.)

C

Cé mint CÍM: Kecskemét, 6000. Itt született és itt is él a mai napig muzsikuskunk. „Az Úr 1964. évének december havá-

nak 30. napján születtem. Lehet, hogy türelmetlen voltam, de ha egy kicsit lustább lettem volna, talán akkor szilveszteri gyerekként születek. A nyugati asztrológia szerint a Bak jegyében, a kínai szerint a Sárkány évében születtem. Gyerekkoromban sokat sportoltam, még gyógytornára is jártam, de igazán a néptáncsal és a népzenevel egy gyermek táncsoport tagjaként találkoztam. Apám, aki sajnos igen korán meghalt, nagyon fontosnak tartotta, hogy zenei képzettségünk legyen a nővéremmel, így beíratott egy zeneiskolába hegedülni. Innen a kötődésem a hegedűhöz. Az évek során sok iskolát végeztem, középiskolába jártam, jelenleg egy nyíregyházi tanárképző főiskola levelezős hallgatója vagyok énekművészet szakon.” – írja magáról zenekarának internetes oldalán. Az is az igazsághoz tartozik, hogy az apai ösztönzésre kezdett zenetanulást 3 év után abbahagyta, de mikor néptáncos lett, vett 500 forintért egy olcsó hegedűt, azon kezdett a táncházakban újra zenélni.

„Sajnos csak magam szándékából tanulgtam aztán, innen-onnan ellesve a fogásokat, ami lassabb meg nehezebb is – most, felnőtt fejjel már sajnálom, hogy nem tanultam tovább iskolai formában a hegedülést.”

Cé mint CÍM: 1991-ben a „Népművészet Ifjú Mestere” címet kapja az akkor már 3 éve, 1988 óta saját zenekarával, a Csík Zenekarral muzsikáló Csík János.

Cé mint CÍMKE: a zeneszakértők besorolása szerint amit játszanak: népzene, világzene.

D

Dé mint DELEGÁCIÓ: a Csík Zenekar, aki vidéki táncmuzsika együttesként kezdte, mára a budapesti táncházak, koncerttermek és országos nagyrendezvények színpadai után külföldön is több ezer hívet szerzett a magyar népzenenek. 2000-ben a sidney-i olimpián például többek között ők képviselték a kulturális kísérőprogramban Magyarországot.

Dé mint DÍJAK: Csík János zenekarának összetétele a kezdetekhez képest többször változott, ma a zenekar tagjai: Csík János (hegedű), Szabó Attila (hegedű), Makó Péter (fúvós), Barcza Zsolt (harmónika), Kunos Tamás (brácsa), Bartók József (bőgő), Majorosi Marianna (ének). Az összes tag és vendégzenész játéka közrejátszik abban, hogy az együttest számos díjjal jutalmazták az idők folyamán: IV. Bonyhádi Népzenei Fesztivál Fődíja, ugyanitt a Magyar Rádió Különdíja (1991.), Kiváló Művészeti Együttes-díj (1992.), Közművelődésért-díj (1998.), és a legrangosabb, a Fonogram-díj (2007.).

E

E mint ERDÉLYI ÉS MAGYAR DALLAMOK: a zenekar koncertműsorában elsősorban magyarországi és erdélyi magyar népdalok illetve táncmuzsikák hallhatók, de román táncdallamok is szerepelnek. Az eredeti és hiteles mezősegyházi, magyarparlakai, bogyszlói, dunántúli dalok mellett az utóbbi években egy újfajta, a hangszereleésből és a játéktípusból adódó világzenei hangzás is megjelent, ami a zenekar tagjainak együttgondolkodásából, egymásra hatásából formálódott.

E mint ELSŐ: Csík János első színházi zenéjét Tamási Áron *Vitéz lélek* című,

Eperjes Károly rendezésében színre kerülő darabjához írta 4 évvel ezelőtt a Gyulai Várszínházban, amit szintén az együttessel közösen készítették el.

F
Ef mint FELDOLGOZÁSOK: a nem okvetlenül népzenei felnőtt fiatalok körében a Lovasi Andrással, illetve a Kispál és a Borz együttessel közösen készített album tette első körben népszerűvé a Csík Zenekart. Később a Quimby és a Tankcsapda együttes egy-egy számát is áthangszereztek népi dal-
lamokkal népi hangszerekre, szintén nagy sikerrel.

„Úgy gondolom, hogy a mai fiatalok erősen nyitottak, kíváncsiak, érdeklődők annak ellenére, hogy óriási információ-dömping árasztja el őket mind az Interneten, mind a médián keresztül... Látom rajtuk, hogy valóban jólesik az, ha másképp nem, de találkoznak a népzenevel és szép lassan nem az jut az eszükbe, hogy ez milyen ciki, meg milyen ez, hanem jólesik nekik ballani. Volt a Sziget Fesztiválon is egy ilyen, hogy látták a fiatalok, hogy kijönnek vonós népi hangszerekkel a zenészek, és úristen, milyen zene lesz ez? Népzene? És szépen áthangolódott a mondat hangszűlyá. Hogy jó ez a zene?? Népzene??? Hogy jó ez a zene! Népzene!! Látszott is rajtuk, hogy boldogok...” – mesélte egy interjúban Csík János.

G
Gé mint GÉPJÁRMŰ: 2002-ben Csík János és két zenésztársa súlyos autóbalesetet szenvedett. Először János életéért aggódtak szerettei, barátai, zenésztársai, majd a pályájáért. Darabokra tört ugyanis a bal keze,

kérdéses volt, hogy vehet-e még kezébe vonót valaha. A népzenei zenészek összefogtak, segélykoncertet szerveztek a primás és családja megsegítésére, amin minden jelentős zenész ott volt. A zenekar ez idő alatt a másik primás, Szabó Attila vezetésével játszott tovább, hogy a Csík név addig se menjen feledésbe. Aztán Csík János, „Janika” kezdett felépülni, és a csodával határos módon újra tud játszani hegedűjén.

A
A mint ALBUMOK: három albumuk jelent meg 2001-ig (*Boldog szomorú dal, Tiszta szívvel, A kor falára*), és három a baleset után, 2004. és 2008. között (*Be sok eső, be sok sár, Senki nem ért semmit, Ez a vonat, ha elindult, badd menjen*), az utóbbi kettő aranylemez lett, olyan sokan vásárolták meg.

H
Há mint HOLNAP: *„Régen azt szerettem volna, hogy a régi öreg zenészekkel együtt zenéljek, mára meg én lettem az „öreg zenész”. Ma már az is fontos nekem, hogy minél több emberhez eljussanak azok a gondolatok, amiket az alternatív rockzene tett hozzá az általunk játszott magyar muzsikához, mert igazság van mindkettőben. Még sokáig szeretnék zenélni, hogy ezt átadhassam azoknak, akik megballgatják.”*

Módosító jelek is állhatnak egy kottában, amik némiképp változtatnak az eredeti hangok helyén...

B
„b” mint BÁBOSOK : Csík János a '80-as évek közepén Kecskeméten ismerkedett

meg Rumi Lászlóval, Kovács Gézával, Pályi Jánossal és a Ciróka Bábszínház más tagjaival. Először csak a táncházakban összebarátkozván töltötték együtt idejüket, majd hivatalosan, közös bábszínházi munkák során is (*Az öt kis kínai, Csalóka Péter, A helység kalapácsa, A Hegedűs Ember története*, stb.), ahol „Janika” zenélt. Sok év után 2009 tavaszán ismét a bábosokhoz vezette a sors.

„*Most ugye zenét írok „Az ördög sziklája” című bábelőadáshoz ide, Debrecenbe, és izgulok, hogy jó legyen, mert nem szeretnék csalódást okozni.*”

Azután a tavaszi borzongós koncert után már tudom, hogy jó lesz.

Azt meg tiszta szívemből kívánom, hogy a feloldójel beírása a kottába még jó sokáig várasson magára...

Papp Melinda

BASSOLA RICHÁRD

„Kisfiúként nemigen szerettem olvasni. Nem foglalkoztattak különösképpen a mesék, és az indiános történetek sem. Ötödikes lehettem, amikor lecsaptam Adyra, és szakmányban (*folymatosan - a szerk.*) őt olvastam. A versolvasás hozta magával, hogy én is írni kezdtem. Szinte minden kamasz gyerek írogat versikéket, de ez nálam egészen sokáig megmaradt. Gimnáziumban már nagyon sokat írtam. Nagy hatással volt rám Hegyi Balázs tanár úr, aki magyart és latint tanított nekünk. A legenda szerint kiugrott katolikus pap volt. Sokszor mentünk szembe a tananyaggal, Balassival például egy fél évet foglalkoztunk, belevéve az istenes verseit is.

Csepelen, gimnáziumi éveim alatt talákoztam először a színházzal. Egy osztálytársam hívott el a Csepel Művek Munkásotthonába, egy amatőr színházba. Ott Bucz Hunor a kezembe nyomta Babits *Fekete ország* című versét, s felküldött egy megvilágított pódiumra, hogy olvassam fel. Először nagyon kínosan éreztem magam. Azonban nagyon jó diskurzusokat folytattunk ott napi ügyekről, irodalomról és még sok minden másról. Végül húsz évig ezzel a társasággal maradtam együtt.

Ez a formáció alakult át később a Tér-színházzá. Színházszemléletem alapjait itt kezdtem magamban felépíteni. Nagyon sok dolgot tanultunk, például orkesztrikát, karaktermozgást. Foglalkoztunk küzdősporttal, eséstechnikával. Beszélni Montágh Imrétől és Vacha Imrétől tanultunk. Meghatározó idő volt ez. Két évig szinte csak improvizációs gyakorlatokat végeztünk. A legkorábbi időkből pódiumjátékok születtek. Játsoztunk nyolc-tíz féle betlehemest is.

Az első valódi színházi élmény azonban a *Csongor és Tünde* című előadásunk volt

1973-ban. Emlékezetes előadás még számomra a *Néro*, (commedia dell' arte típusú játék) vagy a *A madarak tanácskozása* 1982-ben. 1987-ben Soros-ösztöndíjas lettem. Szintén ebben az évben született *Töredék* című, két személyes játékunk Nagy Zsolttal, amely 118 előadást ért meg. Egyszer bekötött szemmel is játszottuk ezt az előadást. A Térszínház gyakori vendégei voltak a titkosrendőrök – öltönyben, nyakkendőben, jegyzetömbbel a kezükben ültek be megnézni az előadásokat.

1990-ben alapítottuk Szász Zsolttal, Tömörty Mártával, Bedő Mónikával és Krivács Zsolttal a MÉG Színházat. A név egyfelől a „Misztérium és Gravitáció” rövidítése, másfelől színházi törekvésünkre utalt: szeretnénk minél több olyan dolgot alkalmazni, felhasználni előadásainkban, ami megítélésünk szerint „még” színház. Szász Zsolt és Tömörty Márta révén rengeteg bábos elem jelent meg játékainkban. Az első közös munkánk a *Jupiter teátruma* című előadás volt, amiben voltak bábok és Zsolt által faragott gyönyörű famaszkok is. Utcaszínházként működtünk, sokszor próbáltunk hely hiányában kertekben vagy például valakinek a padlásán.

Képesítés nélküli tanítóként három éven át tanítottam éneket és technikát egy óbudai iskolában. Emberemlékezet óta nem fordult elő olyan, hogy valaki megbukott volna ének-zene tárgyból, én mégis megbuktattam nyolc gyereket. A gyerekek jó része év végére ha nem is énekelt szebben, de legalább igyekezett. A napköziben betlehemes játékot tanítottam be alsósoknak. Az a gyerek tanulta meg leggyorsabban a szöveget, aki nagyon nehezen tudott írni-olvasni és állandóan verekedett.

A Térszínházban is sokat játszottunk gyerekeknek és gyerekekkel. Alapvető törekvésünk volt, hogy egy értő közönséget neveljünk fel. Itt született meg a gyermeket játékba léptető dramatikus játék gondolata, amelyből fontos színházi és pedagógiai gyakorlat lett. A Térszínházzal nyári színházi táborokat szerveztünk, aminek volt gyerektábor része is. Ezekben részt vettek a színház köré tartozó gyerekek, de nevelőotthonból is hoztunk táborozni gyerekeket. A gyerekektől nagyon sokat lehet tanulni.

Én soha nem tanultam bábozni. Számomra igazából nem válik külön a színház és bábszínház. Elsőként a Griff Bábszínházba hívtak vendégszereplésre Kovács Géza a Csató Kata és Veres András rendezte *Nap lánya*, *Hold fia* című előadásba egy élő, maszkos szerepre. A következő bábszínházi előadás, amiben szerepeltem, a *Suttogó füzesek* volt Szombathelyen, szintén Kovács Géza rendezésében. Itt nem kellett báboznom, csak ülnöm és mesélnem. Nagyon izgalmas kísérlet volt számomra.

Most a Vojtina Bábszínházban *Az ördög sziklája* című előadásban szerepelek. Élő szereplőként is színen vagyok, egy wayang bábót is mozgatok. Ilyen típusú bábval most találkozom először. Az előadás történetét nagyon izgalmasnak gondolom. A helyszín egy soknemzetiségű falu, ahol megjelenik az ördög, és egymásnak uszítja az embereket. Szerepem szerint egy bosnyák kislány, Hászim felnőtt éneke vagyok. A szerepemhez tartozó bábót Reschofsky György mozgatja. Kíváncsian várom, hogyan fogadják majd az előadást a debreceni gyerekek.”

Bassola Richárd gondolatait lejegyezte:
Kiss Judit